

ством, є: проведення якісного наукового та економічного аналізу кризової ситуації, яка виникла у міському господарстві; професіоналізм й спеціальна фахова підготовка керівних органів установ та організацій у міському господарстві, а також посадових осіб державних і місцевих органів влади; розробка комплексної стратегії антикризового управління витратами міського господарства; вміння розробляти та приймати ризиковані рішення, а також прогнозувати результати та наслідки їх впровадження; створення системи моніторингу кризових ситуацій, яка дала б змогу визначати ймовірність початку кризи, інформацію, необхідну для її своєчасного виявлення та розпізнавання, а також програмувати механізм дій щодо її уникнення.

Отже, антикризове управління міським господарством носить доволі специфічний характер, оскільки його метою є як відновлення життєдіяльності міста та його господарства в цілому, так і виведення із кризового стану підприємства, установи та організації, що надають послуги міському населенню. У зв'язку з цим, ефективне антикризове управління витратами міського господарства повинно проводитись комплексно, шляхом мінімізації витрат при тому ж об'ємі надання послуг населенню міста, що в передкризовому стані, та максимізація віддачі при даному рівні витрат.

Прудь П. В.,

аспірант,

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ: ПІДСУМКИ 10 РОКІВ ІСНУВАННЯ

Завданнями проведення пенсійної реформи, розпочатої ще у 2004 році, є запровадження багаторівневої пенсійної системи в Україні, її збалансування та стабільність, сприяння зростанню якості соціального захисту, надання можливості та гарантій громадянам забезпечити гідний рівень пенсії. Проте майже за 10 років пенсійної реформи в Україні не відбулося кардинальних змін, зокрема, не вирішеними залишаються проблеми тінізації доходів

громадян, фінансування пенсійного фонду України, низького розміру пенсій, демографічного розвитку країни (щорічне збільшення пенсіонерів і зменшення кількості працюючих), необізнаності переважної частини населення щодо послуги НПЗ, низького рівня довіри до пенсійної системи тощо.

На сьогодні функціонують лише два рівня пенсійної системи — державне пенсійне забезпечення (солідарна система) та недержавне пенсійне забезпечення, які і досі не забезпечують нормального життя пенсіонерів. Запровадження другого рівня загальнообов'язкового державного страхування відтерміновано у часі в зв'язку з необхідністю створення соціально-економічних передумов і буде задіяне по досягненню бездефіцитності бюджету Пенсійного фонду України. Проте його дефіцит у 2012 році сягнув 27,2 млрд грн, з яких 15,3 млрд грн покривалися за рахунок коштів державного бюджету України [1].

Не зважаючи на те, що НПЗ є дієвим засобом забезпечення високого рівня життя пенсіонерів, як засвідчує зарубіжний досвід, в Україні НПЗ характеризується низькими показниками розвитку (табл. 1) та не знайшло належної підтримки у суспільстві. Послуги з НПЗ надають недержавні пенсійні фонди, банки та страхові компанії зі страхування життя.

Аналіз даних таблиці показує, що протягом 2005–2008 рр. кількість недержавних пенсійних фондів зросла вдвічі, однак у 2009 році у зв'язку з фінансовою кризою та зменшенням доходів населення їх кількість зменшилась, і впродовж 2010–2012 рр. спадна тенденція зберігається. Не зважаючи на позитивну тенденцію зростання показників діяльності НПФ, вони є досить низькими. Так, у 2012 році частка активів НПФ у ВВП складає близько 0,1 %, частка учасників НПФ у загальній кількості зайнятого населення — 1,5 %, що говорить про нерозвиненість недержавного пенсійного забезпечення в Україні.

Таблиця 1

**ДИНАМІКА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ РОЗВИТКУ
НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ
ПРОТЯГОМ 2005—2012 РР.**

Показники	Роки							
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Кількість НПФ, на кін. пер.	54	79	96	109	108	101	97	94
Активи НПФ, млн грн	46,1	142,0	280,7	612,2	857,9	1 144,3	1 386,9	1 660,1

Закінчення табл. 1

Показники	Роки							
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Кількість учасників за пенс. контракти, тис. ос.	88,4	193,3	278,7	482,5	497,1	569,2	594,6	584,8
Загальні пенсійні внески, млн грн, з них:	36,4	114,4	234,4	582,9	754,6	925,4	1 102,0	1 313,7
від фізичних осіб	2,2	5,3	14,0	26,0	31,8	40,7	50,6	58,6
від фізичних осіб-підприємців	0,01	0,02	0,04	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
від юридичних осіб	34,2	109,1	220,4	556,8	722,7	884,6	1 051,2	1 254,9
Пенс. виплати НПФ, млн грн	1,7	4,0	9,1	27,3	90,1	158,2	208,9	251,9
Інвестиційні доходи, млн грн	9,7	45,3	68,1	86,8	236,7	433,0	559,9	620,3
Витрати, що відшкодовуються за рах. пенс. активів, млн грн	1,3	6,1	16,6	31,6	47,1	64,6	86,6	106,6
Частка активів НПФ на депоз. банківських рахунках, %	70	34,1	38,6	56,3	40	34,7	34,7	34,5
Чисті страх. премії за договор. страх. довічн. пенсії, ризику інвал., смерті учасн. НПФ, млн грн	0,058	4,83	35,44	0,086	1,20	2,13	0,35	—
Чисті страх. премії за договор. страх., якими передб. досягн. застрах. особ. визнач. договор. пенс. віку, млн грн	38,02	40,54	45,42	51,80	60,72	35,20	47,49	—
Чисті страх. виплати за договор. страх. довічн. пенсії, ризику інвал., смерті учасн. НПФ, млн грн	0,001	0,018	0,035	0,002	0,0	0,0	0,0	—
Чисті страх. виплати за договор. страх., якими передб. досягн. застрах. особ. визнач. договор. пенс. віку, млн грн	1,06	0,82	3,62	5,90	12,26	11,62	12,79	—

Джерело: складено автором на основі даних [2—4].

Як бачимо з табл. 1, інвестування пенсійних активів у банківські депозити є найпривабливішим напрямом вкладання коштів

недержавних пенсійних фондів. Такі показники пояснюються намаганням компаній з управління активами недержавних пенсійних фондів мінімізувати ризики, які є значно вищими на фондовому ринку. Однак протягом останніх років частка вкладів на банківські рахунки зменшується, що пов'язано із нестабільністю функціонування банківської системи.

Динаміка перевищення темпів зростання страхових виплат над страховими преміями у 2006—2010 рр. за договорами досягнення застрахованою особою пенсійного віку свідчить про зростання ризиків діяльності страхових компаній, відповідно і майбутніх пенсійних виплат. Як видно із табл., пенсійне страхування в Україні є взагалі нерозвинутим, адже частка чистих страхових премій за договорами страхування довічної пенсії у чистих страхових преміях страховиків життя у післякризовий період склала менше 1 %, натомість аналогічний показник за іншими договорами пенсійного страхування склав близько 4 %. У 2008 році порівняно з 2007 роком чисті страхові премії за договорами страхування довічної пенсії скоротилися, що пов'язано із фінансовою кризою та зменшенням доходів населення.

Таким чином, основними проблемами розвитку пенсійної системи України, не зважаючи на 10 років реформування, є: дефіцит Пенсійного фонду України та високий рівень пенсійного навантаження на державний бюджет; низький рівень офіційних заробітних плат та високий рівень тінізації доходів громадян; необізнаності суспільства в пенсійній реформі та переваги діяльності НПЗ; нерозвиненістю фондового ринку та інструментів вкладання залучених пенсійних коштів; низький рівень суспільної довіри до НПЗ у зв'язку негативним досвідом вкладання заощаджень у банківську систему.

Одним із шляхів підвищення дієвості пенсійної реформи в Україні повинне стати: виведення доходів громадян із тіні, що стане суттєвим джерелом наповнення бюджету Пенсійного фонду; удосконалити нормативно-правову базу щодо питань інвестування, ліквідності пенсійних активів; сприяти зростанню довіри громадян до діяльності НПЗ; забезпечити інформаційну прозорість і доступність, позиціонувати послуги НПЗ через проведення широкомасштабної роз'яснювальної роботи серед населення.

Література

1. Офіційний сайт Пенсійного фонду України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.pfu.gov.ua>

2. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>

3. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua>

4. Офіційний сайт Української асоціації інвестиційного бізнесу [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.uaib.com.ua>

Пухтасевич Г. О.,

к.е.н., професор,

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ОСОБЛИВОСТІ МОНІТОРИНГУ ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Сучасна продовольча криза створює серйозну загрозу світу. Саме тому вирішення продовольчої проблеми, забезпечення продовольчої незалежності країни стає сьогодні одним з найважливіших завдань державного регулювання.

Відповідальність за формування продовольчої безпеки безпосередньо покладається на державу і залежить від її аграрної політики. Але в розвитку аграрного сектору в Україні намітилися негативні тенденції: сільське господарство залишається збитковим, знижується продуктивність праці в галузі, гальмується технічне переоснащення сільськогосподарського виробництва. Поступово Україна втрачає свої позиції на світовому ринку продовольчих товарів з традиційного експорту зерна, цукру, олії і перетворюється в країну — імпортера продовольства.

Зазначене обумовлює необхідність цілеспрямованих заходів держави щодо прискорення реформування аграрного сектору, постійного моніторингу ефективності державного регулювання сільського господарства та чіткого відпрацювання методичної бази такого моніторингу.

У Законі України «Про продовольчу безпеку України» [1] визначено основні напрямки державної політики в цій сфері: забезпечення економічної та фізичної доступності продовольства; за-